

ст. 161 КК України та ч. 2 ст. 121 КК України. Як наслідок, знову виникає подвійне інкримінування.

Отже, наявність кримінально-правових норм, які містять насильство, що вчиняється з мотивів нетерпимості може призвести до подвійного інкримінування та порушення конституційних принципів, що свідчить про необхідність подальшого удосконалення положень КК України. Із метою уникнення зайвої диференціації вважаємо, що законодавець має конкретизувати в ч. 2, 3 ст. 161 КК України фізичне і психічне насильство або виключити ознаки, які характеризують мотиви, расової, національної чи релігійної нетерпимості із кваліфікуючих ознак злочинів проти життя та здоров'я особи.

Федоренко О. А.,

молодший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії
злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Сучасний розвиток економічних відносин і у світі, а також євроінтеграційний напрям нашої країни, потребує своєчасного і відповідного реагування з боку держави, у тому числі й шляхом удосконалення чинного законодавства про кримінальну відповідальність та практики його застосування.

Щодо виконання «Плану дій по лібералізації Європейським Союзом, візового режиму для України» Верховна Рада України 23.05.2013 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких актів України стосовно кримінальної відповідальності юридичних осіб, який набрав чинності з 01.08.2014 року [1].

Відповідно до цього закону, в Загальну частину КК України, введено новий розділ XIV-I, який отримав назву «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб»

Застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, як і будь яка інша юридична відповідальність, базується на певних принципах. Такі заходи можуть бути справедливими, тобто відповідати участі юридичної особи у вчиненому злочині, а також належно диференційованими та індивідуалізованими для ефективного досягнення їхньої мети, якою є усунення суспільної небезпечності юридичної особи, попередження вчинення нових злочинів від її імені та в її інтересах. Також заходи кримінально-правового характеру повинні стимулювати юридичних осіб до правомірного ведення господарської діяльності, виявлення та усунення порушень в організації та функціонуванні [2].

Сьогодні в кримінальному законодавстві України діє система інших, відмінних від покарання заходів кримінально-правового характеру, видами якої є: примусові заходи медичного характеру (статті 92–95); примусове лікування (ст. 96); спеціальна конфіскація (статті 96-1–96-2); заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб (статті 96-3–96-11); примусові заходи виховного характеру (ст. 105).

Обов'язковими ознаками інших заходів кримінально-правового характеру виступають: 1) наявність мети, позбавленої властивості кари, що досягається за допомогою некримінально-правових методів; 2) підстави та порядок застосування таких заходів не пов'язані з постановленням обвинувального вироку суду. Інші заходи кримінально-правового характеру, що не є формою кримінальної відповідальності, застосовуються судом за відсутності повного складу злочину, а саме його суб'єкта.

Порівняння заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб з іншими заходами кримінально-правового характеру дало підстави для висновку, що: 1) основна мета застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб має каральний ефект, і лише в деяких випадках може бути поєднана з метою, спрямованою виключно на забезпечення безпеки суспільства від вчинення злочинів у майбутньому; 2) процесуальною підставою застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є обвинувальний вирок суду щодо уповноваженої фізичної особи, яка вчинила злочин від імені та в інтересах особи юридичної. Встановлення перелічених ознак заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб дало можливість стверджувати, що такі заходи є формою кримінальної відповідальності.

Це набуває особливо важливого значення передусім у зв'язку із системною трансформацією суспільних відносин у нашій державі, зокрема перебудовою економічного механізму та активізацією діяльності юридичних осіб різних форм власності. Лібералізація дозвільних процедур і системи адміністрування бізнесу, концентрація капіталу та створення потужних компаній, у тому числі транснаціонального характеру, зміна структури, форм, рівня злочинності, зокрема в господарській сфері, зумовлюють необхідність перегляду існуючих наукових підходів до кримінальної відповідальності юридичних осіб. Від належного правового регулювання та ефективної діяльності державного механізму, передусім правоохоронних органів та суду, залежить стан законності та правопорядку в Україні.

У сфері притягнення юридичних осіб до відповідальності у випадку вчинення злочину, виявлено прогалин у вітчизняному унормуванні подібного інституту, що мінімізує його ефективність в Україні, а саме: 1) специфіка обраної моделі регулювання кримінальної відповідальності; 2) відсутність кримінально-правової норми, що встановлює відповідальність юридичної особи у разі її спільної участі у вчиненні злочину; 3) видова обмеженість застосування заходів кримінально-правового характеру щодо

юридичних осіб, що ускладнює досягнення їхньої основної мети, спрямованої на усунення умов, що сприяли вчиненню суспільно небезпечного діяння і можуть стати криміногенним чинником на майбутнє; 4) відсутність інституту судимості юридичних осіб як обов'язкового виду застосування кримінальної відповідальності [3].

Як свідчать відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень, на стадії досудового розслідування нерідко вирішується питання щодо накладення арешту на майно юридичних осіб. Проте вироків щодо уповноважених осіб, у яких одночасно застосовуються заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Проте відсоток реалізації заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб досить низький [4].

З метою підвищення ефективності практичного застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб обґрунтована, зокрема, доцільність удосконалення підстав застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та розширення видів заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб, що забезпечить досягнення їхньої основної мети, спрямованої на усунення умов, що сприяли вчиненню суспільно небезпечного діяння.

Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є новим самостійним інститутом кримінального права, норми якого ефективно регулюють відповідальність юридичних осіб у разі вчинення злочину. Запровадження дієвого інституту кримінально-правового впливу відносно юридичних осіб дозволило б створити систему протидії злочинам, які вчиняються в інтересах юридичних осіб або з використанням фінансових та інших їх можливостей. Таким чином виконання обов'язку України у сфері боротьби зі злочинністю юридичних осіб який відображено у ратифікованих міжнародних стандартах, розроблених та затверджених ООН, Радою Європи та іншими уповноваженими органами. міжнародно-правових зобов'язань приблизило правову систему України до міжнародних стандартів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: станом на 5 вересня 2017 р. Київ : ЦУЛ, 2017. 174 с
2. Онокієнко О. А. Деякі особливості застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Юрид. наук. електр. журнал № 3 2018 р. URL: http://lsej.org.ua/3_2018/58.pdf.
3. Провоторов О. В. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як інститут кримінального права України : дис. ... канд. наук. Київ, 2019.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://court.gov.ua/reystri-ta-sistemi/>.